

יד מהרש"א

מסכת כתובות

פרק הנושא

דף קא: – קד:

ט' סיון תשע"ח

© Yechezkel Folger 2018

מפתח

דף קא:	3
תוספות ד"ה נשאת	3
תוספות ד"ה דאמר לי' חייב	3
סוגיא דקנו מידו חלק א' תוספות ד"ה חייב לזונה	4
דף קב:	6
סוגיא דקנו מידו חלק ב' תוספות ד"ה אמאי אינו	6
סוגיא דערב חלק א' תוספות ד"ה כתנאי	6
סוגיא דערב חלק ב' תד"ה אליבא דבן ננס	7
סוגיא דערב חלק ג' תוספות בא"ד ואם תאמר	8
סוגיא דערב חלק ד' תוספות בא"ד אי הוה קודם מתן מעות	10
סוגיא דערב חלק ה' תוספות בא"ד ורבינו תם הביא	11
דף קב:	11
סוגיא דקנו מידו חלק ג' דברים הללו ניתנו ליכתב	11
סוגיא דקנו מידו חלק ד' תד"ה הכי במאי עסקינן בשקנו מידו	12
סוגיא דקנו מידו חלק ה' תוספות בא"ד הפקחין	12
סוגיא דקנו מידו חלק ו' תוספות ד"ה אימור צררי	13
דף קג:	13
תוספות ד"ה שיפוצא	13
תוספות ד"ה ברכת הבית מרובה	13
דף קג:	14
תוספות ד"ה אותו היום	14
תוספות בא"ד והרר"ח חיים כהן	14
דף קד:	15
תוספות ד"ה ומרתא בת ביתוס	15
תוספות ד"ה היכי דמי	16
תוספות ד"ה אמר רב הונא	17

דף קא:

תוספות ד"ה נשאת

תוס' בד"ה נשאת הבעל כו' כאילו התנה עמה ע"מ שאין לה עליו מזונות קמ"ל עכ"ל לכאורה לר"מ דאית ליה בפרק אף על פי דה"ל מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל לא איצטריך אלא לר"י דאית ליה דכל דבר שבממון תנאו קיים ויש ליישב ודו"ק:

(1) משנה כמבואר ברש"י

- (א) הנושא את האשה ופסקה עמו שיזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים
- (ב) לאה שהיתה לה בת מראובן ולאחר שמת ראובן או שגירש ללאה נשאה שמעון ופסק שמעון שיזון בת לאה מראובן חמש שנים – ולאחר שגירש שמעון ללאה נשאה לוי ופסק שיזון את בתה מראובן חמש שנים – אכתי חייב שמעון לזון את בתה מראובן חמש שנים
- (2) תוספות – סלקא דעתין דלא מיחייב שמעון כיון דיש לה מזונות מלוי והוה כאילו התנה שמעון עמה על מנת שאין לבת מזונות מבעל אחר – קמ"ל
- (3) מהרש"א – תינח לר' יהודה דאית לי' דהמתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים – היינו דאיצטריך משנה לאשמועינן דבנידון דידן לא חשיב כאלו התנה עמה שמעון – אבל לר' מאיר לא איצטריך למיתני כיון דלר' מאיר אף אלו התנה שמעון תנאו בטל דהמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל

תוספות ד"ה דאמר לי' חייב

בד"ה דא"ל חייב כו' ואף על גב דבריש מגילתא כו' הואיל ואינו מכתובה אחת דחייב כו' עכ"ל אבל בסוף המגילתא לא לחתום דאע"ג דלא הוה מכתובה אחת דאימור דהסופר כתב השטר ואח"כ חתם הלוח עליו אבל שיחתום הלוח בריש המגילה ואח"כ יכתוב הסופר השטר אינו דרך דלמא יכתוב למטה מה שירצה וק"ל:

(1) תוספות

- (א) כתב בכתב ידו אני פלוני חייב לך מנה כחתם תחתיו דמי
- (ב) קשיא – איתא בגט פשוט דיכול ראובן לחתום בריש מגילתא ולא חיישינן דלמא משכח לה פלוני דלא מעלי וכתוב מאי דבעי תחת חתימת ראובן – ולכאורה היינו טעמא דעל כל פנים לא יוכל פלוני למיגבה בהך מגילתא כיון דלא חתם ראובן תחת מה דכתב פלוני
- (ג) תירוץ – התם ודאי לא גבי פלוני משום ד"חייב אני לך מנה" שכתב פלוני שונה מחתימת ראובן ויכירו ב"ד דמזויף

(2) מהרש"א

- (א) קשיא – אם כן אף בסוף מגילתא לישרי לי' לראובן לחתום שמו דהרי אלו יכתוב פלוני מאי דבעי למעלה מחתימת ראובן לא יוכל פלוני למיגבה בי' דבית דין יכירו אשר חתימת ראובן שונה מכתבת פלוני
- (ב) תירוץ – בסוף המגילתא לא לחתום דיכול פלוני למיגבה בי' אע"ג דלא הוה מכתובה אחת דב"ד יחשוב דהסופר הוא הכתב למעלה ואח"כ נתרצה ראובן במה שכתב סופר וחתם ראובן עליו – אבל בריש המגילתא יחתום דלא יוכל פלוני למיגבה בי' כיון דלא הוה כתיבת ראובן ופלוני מכתובה אחת וגם לא יתלו ב"ד אשר סופר הוא דכתב למטה תחת חתימת ראובן דאינו דרך לסופר לכתוב ככה דלמא יכתוב סופר גופי' למטה מה שירצה הסופר בלי ידיעת ראובן

סוגיא דקנו מידו חלק א' תוספות ד"ה חייב לזונה

בד"ה חייב לזונה כו' ואף על גב דלא הוי שטר גמור גבי ממשעבדי דאית ליה קלא עכ"ל יש לעיין בזה דמשמע להו הך רישא דחייב לזונה כו' היינו דגבי ממשעבדי וסיפא דהיא ניזונת מנכסים משועבדים ארישא דחייב לזונה ה' שנים קאי וא"כ מאי מקשה מינה הכא לריש לקיש דהא איהו גופיה אית ליה בפרק הניזקין דכתובין בעינן ואליביה לא מתוקמא התם אלא בשקנו מידו כמ"ש התוס' לעיל ויש ליישב דסוגיא דפרק הניזקין לפי המסקנא דלקמן בשמעתין דמסכת גיטין בתר מסכת כתובות נשנית דמסיק לקמן דשטרי פסיקתא לא ניתן ליכתב ולא מתוקמא מתני' דהכא דגובה מנכסים משועבדים אלא בשקנו מידו ואיצטריך ליה למתני דלא נימא אפי' בקנו מידו דאינו גובה ממשעבדי משום דאימור צררי אתפסה כמו בבתו כדלקמן בסוגיין אבל המקשה דהכא לא אסיק אדעתיה הכי אלא דאיירי באירע שכתב לה ולא איצטריך ליה אלא לאשמועינן בכה"ג דלאו שטר גמור הוא וכמ"ש התוספות והמתרץ השיב לו בשטרי פסיקתא כדרב גידל דמהני אמירה בעלמא למגבי מבני חורין מהני נמי הכתיבה בכה"ג למגבי ממשעבדי אבל בדוכתא אחרת לא מהני כתיבה גרוע כה"ג וכן נראה מדברי התוס' שכתבו לעיל בשמעתין ולקמן דההיא דה' גובין מן המחוררין כו' מתוקמא בשלא קנו מידו ולא כתבו כן אהך רישא דמתני' דחייב לזונה כו' דאיירי בלא קנו מידו משום דהך רישא שפיר מתוקמא אפי' במשועבדים וכמ"ש התוס' ודו"ק:

(1) משנה דידן

(א) רישא – הנושא את האשה ופסקה עמו כדי שיוזן את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים

(ב) סיפא – מתו – בנותיהן של בעלים ניזונין מנכסים בני חורין ובת אשתו ניזונת מנכסים משועבדים

(2) בפרק הניזקין קתני אין מוציאין לאכילת פירות ולשבח קרקעות ולמזון האשה ובנות בעל מנכסים משועבדים ומפרש שם ריש לקיש לפי שאין כתובין – ומקשי שם לריש לקיש מסיפא דמשנה דידן דקתני מתו בת אשתו גובה מנכסים משועבדים הגם דלא איירי בכתובין ומתרצי דריש לקיש אוקמה לסיפא דמשנה בשקנו מידו – ומפרשי תוספות בפרק הניזקין דכשקנו מידו אלים טפי אפילו מכתבה – ודהא דקתני בהניזקין דאין גובין מנכסים משועבדים איירי בדלא קנו מידו

(3) תוספות בסוגיא דידן ד"ה והיא ניזונת – ריש לקיש מתרץ ככה אף להא דתניא בדף נא: חמשה גובין מן המשוחררים ולא מן נכסים משועבדים ואחד מהם הוא המקבל עליו לזון את בת אשתו – דהיינו דהתם איירי בשלא קנו מידו ואילו סיפא דמשנה איירי בשקנו מידו

(4) גמרא דידן

(א) האומר לחבירו בשטר שאינו שטר גמור חייב אני לך מנה ר' יוחנן אמר חייב ריש לקיש אמר פטור

(ב) קשיא לריש לקיש כמבואר בתד"ה חייב לזונה – תנן ברישא דמשנה דידן הנושא את האשה ופסקה עמו לזון את בתה חמש שנים חייב לזונה חמש שנים – מאי לאו כי האי גוונא דפליגי בי' ר' יוחנן וריש לקיש בשטר גרוע אלו דינו כשטר גמור – ואף על פי כן מהני

(5) תוספות לביאור דגמרא

(א) מקשי מאי לאו שפסקה עמו בכה"ג דהיינו דאיירי בשטר גרוע דאי בשטר גמור מאי חידוש דחייב

(ב) ומפרשי תוספות עוד (יבואר להלן) דברי שא דמשנה גובה אפילו מנכסים משועבדים מחמת דאית לי' קלא אפילו בשטר גרוע

(6) מהרש"א

(א) משמע להוּך רישא דחייב לזונה ה' שנים דגבי ממשעבדי מחמת דסיפא דניזונת מנכסים משועבדים ארישא קאי

(7) המשך דגמרא

(א) תירוץ לריש לקיש – משנה בשטרי פסיקתא איירי וכדרב גידל דאמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך – עמדו וקידשו קנו – הן הן הדברים הנקנין באמירה

(8) המשך דגמרא בעמוד ב' כמבואר שם ברש"י ובתוספות ד"ה ניתנו ליכתב

(א) דברים הללו במימרי דרב גידל (כמה אתה נותן לבנך וכו') דנקנין באמירה לא ניתנו ליכתב דלא ליטרוף ממשעבדי שלא כדין דכיון דליכא קנין ממש לא משתעבדי נכסי

(ב) קשיא – תנן בסיפא דמשנה מתו בנותיהן של בעלים ניזונות מנכסים בני חורין ובת אשתו ניזונת מנכסים משועבדים וכיון דנקטי הכי בדרך סתם לכאורה משמע דניתנו ליכתב וברגילות כותבין ולכן קתני גובין ממשעבדי

(ג) תירוץ – לעולם אין כותבין ואין גובין בכתיבה ולא קתני דבת אשתו גביא ממשעבדי אלא בשקנו מידו ואף על פי כן בנות בעל אינן גובין ממשעבדי דכיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר צררי אתפסינהו

(9) מהרש"א

(א) קשיא

(i) אין הכי נמי דבעוד דמקשי בגמרא מרישא דמשנה למילתי דריש לקיש גבי "חייב אני לך מנה" אכתי לא אסיק אדעתא דגמרא דידן דמשנה איירי בשקנו מידו – מכל מקום תיקשי דקבענו דריש לקיש גופיה בפרק הניזקין מוכרח דאוקמה למשנה בשקנו מידו כדי שלא תיקשי לי' לשיטתו דכתובין בעינן וליכא

(ii) ועוד תיקשי למה איצטרכי תוספות למידק דאף ברישא דמשנה גביא ממשעבדי מטעם דקלא אית לי' אפילו לשטר גרוע

(ב) תירוץ

(i) מסכת גיטין בתר מסכת כתובות נשנית וסוגיא דפרק הניזקין לפי המסקנא בדף קב עמוד ב' אתיא דשטרי פסיקתא לא ניתנו ליכתב ולא מתוקמא מתני' דהכא דגובה מנכסים משועבדים אלא בשקנו מידו

(ii) אבל המקשה דהכא בדף קא עמוד ב' דמקשי לריש לקיש מרישא דמשנה אכתי לא אסיק אדעתיה לאוקמה למשנה בשקנו מידו ואשר דברים הללו לא ניתנו ליכתב – אלא נקט דמשנה אתיא לאשמועינן אשר שטר גרוע חשיב כשטר ממש ואלו אירע שכתב אפילו שטר גרוע כיון דאית לי' קלא כשטר גמור גביא אפילו ממשעבדי – ולכן קשה לריש לקיש דהרי לדידי' שטר גרוע לא חשיב לכולם

(iii) המתירין בהוה אמינא דגמרא השיב דשאני שטרי פסיקתא כדרב גידל דמהני אמירה בעלמא למגבי מבני חורין ומהני נמי הכתיבה כשטר גרוע למגבי ממשעבדי – אבל שלא בשטרי פסיקתא לא מהני שטר גרוע

(iv) ודיקא בסוף סוגיין מסקי דבקושטא לא ניתנו ליכתב ודמשנה בין ברישא בין בסיפא קתני דגובין ממשעבדין בלא כתיבה משום דאיירי בשקנו מידו ואשמועינן דלגבי בת אשתו לא חיישינן לצררי הגם דלבנות בעל חיישינן לצררי

(v) שים לב דכיון דנקטו תוספות בד"ה חייב אשר אף ברישא דמשנה גובה ממשעבדי לא הוצרכו תוספות בד"ה ניזונת לאוקי רישא דמשנה (כעין דאוקי ברייתא דחמשה גובין מן המשוחחרין) בדלא קנו מידו ודלא גבי ממשעבדי

דף קב.

סוגיא דקנו מידו חלק ב' תוספות ד"ה אמאי אינו

[דף קב עמוד א] בד"ה אמאי אינו כו' שאני חייב לו ה' סלעים לפדיון כו' ולעולם אית ליה דר"י עכ"ל ואין להקשות דא"כ לריש לקיש נמי בלאו שיעבוד דאורייתא נמי איכא למימר דאפי' בשטרא מעליא ואפילו כתב לו בפדיון אין בנו פדוי מהאי טעמא דשמא יאמרו כו' די"ל דמ"מ הא דחייב ה' סלעים לא הוה איצטריך למתני לריש לקיש ודו"ק:

(1) ניהדר למחלוקת דר' יוחנן וריש לקיש – האומר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר גרוע ר' יוחנן אמר חייב ריש לקיש אמר פטור

(2) ברייתא יבואר בתוספות להלן – תא שמע כתב לכהן שאני חייב לך חמש סלעים חייב ליתן לו חמש סלעים ובנו אינו פדוי – שאני התם דמשועבד ליה מדאורייתא וכתב כדי לברר לו כהן – אי הכי בנו אמאי אינו פדוי

(3) תוספות

(א) ד"ה תא שמע – מקשה סליק אדעת' דהאי חייב משום שנתחייב לו ונשתעבד ע"י השטר ולהכי בנו אינו פדוי שאינו נותן לכהן ה' סלעים אלא לשלם חובו – ודאיירי בשטר גרוע דאי לאו הכי מאי קמ"ל דמחייב וקשה לריש לקיש – ומשני שאני התם דמשועבד ליה מדאורייתא פירוש להכי יכול הכא להתחייב ע"י שטר גרוע שיש עליו קצת שעבוד אבל במקום דליכא שעבוד לא משתעבד בשטר גרוע

(ב) ד"ה אי הכי בנו אמאי אינו פדוי כשיבא ליד כהן – מקשי לריש לקיש דכיון דסמיך אשיעבוד דאורייתא לפדות בנו הוה ליה למימר דליהוי פדוי לכשיבא ליד כהן דהרי נותן לו בעיקר משום דמשועבד מדאורייתא לפדות בנו – אבל לר' יוחנן ניהא דאין בנו פדוי מחמת שאין אביו נותן ה' סלעים אלא לשלם חובו

(4) המשך דגמרא – תירוץ לריש לקיש – היינו טעמא דאין בנו פדוי כדעולא – דאמר עולא דבר תורה פדוי לכשיתן ומאי טעמא אמרו בנו אינו פדוי גזירה שמא יאמרו פודין בשטרות

(5) תוספות ד"ה אמאי אינו פדוי כדעולא

(א) קשיא – לר' יוחנן פשיטא דבנו אינו פדוי כדביארנו דהיינו מחמת שאינו נותן לכהן ה' סלעים אלא לשלם חובו – האם נקבוע דעולא לית ליה דר' יוחנן כיון דעולא איצטריך לסמוך על סברא דשמא יאמרו פודין בשטרות

(ב) תירוץ – עולא איצטריך לפרושי הכי משום דמיירי בכל ענין אפילו בכה"ג דמבורר דבא ליד לכהן לפדיון ולא לשלם סתם חוב – כגון דכתב לו שאני חייב לו ה' סלעים לפדיון ואפי' לא כתב לו הכי סתמא דמילתא לפדיון בנו הוא דקאמר

(6) מהרש"א

(א) קשיא – כיון דנקטינן אשר עולא מיירי בכל ענין הרי מצי ריש לקיש לאוקי לברייתא אפילו בשטרא מעליא ואתיא למילף הך דעולא דאין בנו פדוי אפילו כתב דמשלם משום פדיון

(ב) תירוץ – אלו איירי בשטרא מעליא אכתי תיקשי למה איצטריך למיתני הא דחייב ליתן לו ה' סלעים

סוגיא דערב חלק א' תוספות ד"ה כתנאי

בד"ה כתנאי כו' דקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסר כו' עכ"ל לפרש"י דקיימינן לא איירי בחתם הערב שמו אלא שכתב ואני ערב ונראה שכתבו כן דמייתי התם ראייה בפשיטות לכ"ע מהך ברייתא דע"כ לא פליג בן גנס אלא בלא חתם אבל בחתם מודה וק"ל:

- (1) גמרא – האומר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר ולא אמר אתם עדיי ר' יוחנן אמר חייב אלימא מילתא דשטרא כמאן דאמר להו אתם עדים דמי ריש לקיש אמר פטור לא אלימא מילתא דשטרא
- (2) תוספות בדף קא: ד"ה דאמר לי' חייב אני לך מנה בשטר – דאלימא מילתא דשטרא לרבי יוחנן **וחשיבא הודאה** אף על גב דלא אמר אתם עדיי – ולא מיירי כשכתב לו חייב אני לך מנה וחתם תחתיו דהרי זוהי גוונא דהוציא עליו כתב ידו וגובה לכולי עלמא מנכסים בני חורין – ולא מיירי נמי כשכתב לו אני פלוני חייב לך מנה דהא נמי כחתם תחתיו דמי
- (3) ברייתא – ערב היוצא אחר חיתום שטרות (רש"י – תחת חתימת העדים כתוב פלוני ערב והוא מודה בדבר) גובה המלוה מן הערב מנכסים בני חורין – מעשה בא לפני רבי ישמעאל ואמר גובה מנכסים בני חורין – אמר לו בן ננס אינו גובה לא מנכסים בני חורין ולא מנכסים משועבדים דהרי שהיה חונק את חבירו בשוק ומצא חבירו ואמר לו הנח לו ואני אתן לך פטור שלא על אמונתו הלוהו
- (4) גמרא – אמר רבא כתנאי – לימא ר' יוחנן דאמר כר' ישמעאל וריש לקיש דאמר כבן ננס
- (5) תוספות ד"ה כתנאי
- (א) בהך דערב היוצא אחר חיתום שטרות לא חתם עצמו היטב אלא ואני ערב בעלמא כעין דקבענו במילתי' דר' יוחנן וריש לקיש באמר לחבירו חייב אני לך מנה בשטר ולא חתם תחתיו
- (ב) והשתא משמע כפירוש רש"י דערב היוצא אחר חיתום שטרות מיחייב משום דחשיב כמודה שנעשה ערב מכבר בשעת מתן מעות דעל אמונתו הלוהו כעין הך דלעיל דלר' יוחנן חשיב כהודאה דחייב לו מנה מכבר הגם דהוה שטר גרוע
- (ג) וקשה לרבי דבעל התוספות על שיטת רש"י דלא משמע הכי בסוף פרק ב' דגיטין
- (i) דאמרינן התם כמבואר ברש"י היו מוחזקין בטבלא שהיא שלה וגט כתוב עליה והרי היא יוצאה מתחת ידו שהוא בא לגרשה מהו מי אמרינן אקנויי אקניתא ליה או דלמא לא ידעה לאקנויי ולא גירשה אלא בשלה ואנן בעינן ונתן – ובעי למיפשט רבא מערב היוצא אחר חיתום שטרות דגובה מנכסים בני חורין אלמא דמקנה ערב לשטר דהא האי שטרא כשחתם בו הערב לאחר זמן כבר היה מסור והיאך נכסי הערב הזה משתעבדים בו והא בעינן ספר מקנה אי לאו דאקנייה ניהליה מלוה לערב וחתם והדר מסריה ניהליה
- (ii) אלמא דחייב משום **דשיעבד נפשיה עכשיו לאחר מתן מעות כשחתם עצמו בשטר** דאם נאמר שאינו מתחייב בשעת הכתיבה אלא מודה הערב עכשיו שכבר נתחייב בשעת מתן מעות בהלוואה (בלי שום כתיבה משום דעל אמונתו הלוהו) אם כן לא צריך שיהא השטר (שאינו אלא הודאה על התחייבותו מכבר ואינו התחייבות בעצמו) קנוי לערב בשעת כתיבתו
- (ד) ומתריץ רבי דבעל התוספות (בדוחק – לדברי מהרש"א בחלק ב') דלעולם ערב מחמת הודאה מיחייב והכי פשט רבא דאי אמרת בשלמא דבעלמא קני בכה"ג דהיו מוחזקין בטבלא וכו' משום הכי בערב מיחשב הודאה דאלימא מילתא דשטר וחשיבא הודאה אלא אי אמרת בעלמא לא מיחייב כה"ג אם כן הכא נמי לא אלימא מילתא דהאי שטרא ולא חשיב הודאה
- (6) מהרש"א
- (א) תוספות נקטי אשר רבא בראי' שלו במסכת גיטין נוקט דערב חתם לשטר והיינו שלא כרש"י דקבענו דפירש "תחת חתימת עדים כתוב פלוני ערב והוא מודה בדבר" וקבענו דאף תוספות אזלי בדרך רש"י
- (ב) ונראה שתוספות כתבו כן מחמת דנקטו דעד כאן לא פליגי בן ננס אלא בלא חתם אבל בחתם מודה ולכן אתא שפיר הא דמשמע דרבא מביא ראי' שלו במסכת גיטין לכולי עלמא ואף לבן ננס

סוגיא דערב חלק ב' תד"ה אליבא דבן ננס

בד"ה אליבא דבן כו' ואי לא פליג ר"י בהודאה לא ה"ל כו' אלא ודאי בחנוק נמי פליגי וה"ק כו' עכ"ל לפי זה כיון דבתרתי פליגי בהודאה ובשיעבוד ובפשיטות מייתי ראייה בגיטין מהך דערב אהך דהיו מוחזקין בטבלא כו' כיון דבשיעבוד נמי פליגי מייתי שפיר ראייה משיעבוד וכ"ה בהדיא בתוספות שם דאהך קושיא שכתבו לעיל מאי מייתי ראייה התם לפ"ה דהכא די"ל בשיעבוד נמי פליגי אבל דבריהם לקמן בסמוך בדבור זה מגומגמין שכתבו לפי רבינו תם דא"ש ההיא דגיטין אבל לפ"ה כו' הא לפ"ה נמי א"ש כיון דבשיעבוד נמי פליגי כמ"ש הכא וצ"ל דדבריהם הולכין ע"פ תירוץ שנדחקו לעיל למאי דלא פליגי אלא בהודאה ודו"ק:

(1) תוספות

(א) קשיא להא דקבענו בחלק א' – הרי בשלהי בבא בתרא אמר ר' יוחנן גופיה דלר' ישמעאל אף בחנוק (דאמר ואני ערב לאחר מתן מעות) נעשה ערב והתם ודאי אינו מודה דה' ערב מכבר – ודלמא דוקא בחנוק הוא דפליגי דרבי ישמעאל סבר ערב משעבד נפשיה אפילו לאחר מתן מעות וכן נס סבר דערב לא משעבד נפשיה לאחר מתן מעות מחמת דלא על אמונתו הלוהו אבל בהודאה לא פליגי כלל דמודה ר' ישמעאל דאינה הודאה

(ב) תירוץ – אי לא פליג ר' ישמעאל בהודאה לא הוה לי' ר' ישמעאל למימר "ערב היוצא אחר חיתום שטרות" אלא הוה לה למימר "ערב שלא בשעת מתן מעות" להשמיענו דערב משעבד נפשי' לאחר מתן מעות – ומוכרח דהכי קאמר ר' ישמעאל לכן ננס אנא סבירא לי דערב משעבד נפשי' שלא בשעת מתן מעות כבהאי דחנוק אבל אפילו הייתי מודה דערב לא משעבד נפשי' לאחר מתן מעות משום דלא על אמונתו הלוהו מכל מקום בהך דערב היוצא לאחר חיתום שטרות הייתי מיחייב מחמת דחשיב כמודה דהשתעבד נפשי' לפני מתן מעות ואכן על אמונתו הלוהו

(2) מהרש"א

(א) לפי זה כיון דבשיעבוד נמי פליגי נמצא דבפשיטות (כמבואר בחלק א') מייתי ראייה בגיטין ממשנה דערב לענין שיעבוד אהך דהיו מוחזקין בטבלא כו' וכן הוא בהדיא בתוספות שם דעל סמך מילת' דרבא בגיטין נקטו אשר לרש"י פליגי נמי בשיעבוד

(ב) אבל דבריהם לקמן (מבוארין בחלק ג') מגומגמין שכתבו אשר לרש"י לא אתי שפיר הך דגיטין מחמת דלא פליגי אלא בהודאה וצ"ל דדבריהם אלו הולכין ע"פ תירוץ שנדחק רבי דבעל התוספות בחלק א' בעוד דנקטי תוספות לרש"י אשר ר' ישמעאל לא אמר למילת' אלא בהודאה

סוגיא דערב חלק ג' תוספות בא"ד ואם תאמר

בא"ד ואם תאמר אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה וי"ל כו' שאין כתוב בו שם הערב כו' עכ"ל אלו הדברים הם לפי פי' הקונטרס ומצינן לפרושי הקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דלא פליגי אלא בהודאה אבל שיעבוד ליתא לכ"ע ומצינן לפרושי נמי שהקושיא לפי מה שכתבו לפ"ה דבשיעבוד נמי פליגי מ"מ תקשי לכן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה כו' ולא תקשי להו נמי לפי רבינו תם לכן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בעדי מסירה דאימא קושטא דהכי הוא אלא דאיירי הכא בנתן לו שטר גמור להשתעבד לו שלא בפני עדים אך קשה ממה שהקשו לקמן לפי רבינו תם הואיל ומוקי ליה להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' כשמוסר לו בפני עדים מהאי טעמא כו' עכ"ל דאימא דקושטא דהכי הוא דמסירה בפני עדים נמי הוה ליה שיעבוד נכסים אלא דהכא בברייתא דקתני גובה מבני חורין איירי בלא מסירה בפני עדים דאי מיירי במסירה בפני עדים תקשי להו נמי אמאי פליג בן ננס כמו שהקשו לעיל לפ"ה דליכא לתרוצי לפי רבינו

תם כדלעיל כיון שאין כתוב בו שם הערב כו' דהא לפי רבינו תם איירי בשטר גמור ומהרש"ל הגיה לקמן התוס' דצ"ל וקשה לפי הקונטרס הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' ולא ידעתי להולמו דלפ"ה לא הוה שטר גמור כיון דלא חתם שמו גם כוונתו לא ידענא ודו"ק:

(1) המשך תוספות

(א) רבינו תם מפרש דפלוגתא דחייב אני לך מנה איירי בכה"ג דמבורר שלא היל' נתבע חייב לתובע כלום מתחלה – והא דקאמר חייב אני לך מנה בשטר היינו בשטר גמור שחתמו היטב שרוצה להשתעבד ולהתחייב לתובע עכשיו מנה בשטר זה שלא בלשון הודאה

(ב) ומסיק כתנאי ערב היוצא אחר חיתום שטרות וחתם עצמו היטב אני פלוני בן פלוני ערב ומעכשיו הוא משתעבד – ומבואר דבן ננס כריש לקיש סבירא ליה ודלכן אי אפשר להשתעבד לערבות אלא אם כן "על אמונתו הלוהו" לפני מתן מעות דמסר המלוה המעות ללוה על מנת שישתעבד לכך הערב – אבל לאחר ההלוואה אי אפשר להשתעבד בערבות

(ג) אבל לפירוש רש"י דלא כתב בו אלא ואני ערב ומסר לו השטר גרוע בפני עדים ופליגי בן ננס ורבי ישמעאל אי הויה הודאה אי לאו לא אתי שפיר הך דגיטין – שים לב דכבר ביאר מהרש"א בחלק ב' אשר דבריהם אלו לפירוש רש"י מגומגמין

(2) המשך תוספות

(א) קשיא – ואם תאמר אמאי לא הוי שיעבוד בזה השטר בעדי מסירה

(ב) תירוצ – לא חשיב האי שטר לאשתעבוד ביה כיון שאין כתוב בו שם הערב אלא כתיבתו – וכיון שאין מוכיח מכתבתו שהוא מסרו לא מצי לאשתעבוד ביה

(3) מהרש"א

(א) קשיא ותירוצ דתוספות הם לפי פירוש רש"י

(i) דמצינן לפרושי הקושיא לפי מה שכתבו תוספות לרש"י בחלק א' דלא פליגי אלא בהודאה אבל שיעבוד ליתא לכולי עלמא ומקשי לכולי עלמא אמאי לא הוי שיעבוד בעדי מסירה ומתרצי כיון שאין כתוב בו שם הערב וכו'

(ii) ומצינן לפרושי נמי שהקושיא לפי מה שכתבו תוספות לרש"י בחלק ב' דבשיעבוד נמי פליגי דמקשי לבן ננס אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר מיהת בעדי מסירה ומתרצי כיון שאין כתוב בו שם הערב וכו'

(iii) אבל לפירוש רבינו תם נהי דלר' ישמעאל לא קשה מידי דהרי לשיטתו אכן משתעבד – אבל לבן ננס יש להקשות "אמאי לא הוה שיעבוד בזה השטר מיהת בעדי מסירה" ולית לתרץ דאין כתב בו שם הערב כיון דרבינו תם אוקים לה בשטר גמור – ולכן לרבינו תם צריכין לתרץ דאיירי בכה"ג דלא מסרו בפני עדים

(iv) {מיהו עיין בר' עקיבא איגר דמקשה שמהמשך התוספות מובא בחלק ד' מוכח שלפי בן ננס גם בשטר גמור לא מהני התחייבות דתוספות מקשים למה נקט אחר חיתום שטרות ותירצו שאז הוי לאחר מתן מעות ומבואר דאף שהווי לפני חיתום שטרות ואיכא שטר גמור אעפ"כ אחר מתן מעות אינו מתחייב לפי בן ננס}

(4) המשך תוספות – וקשה לפירוש רבינו תם הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור להתחייב בו כשמוסר לו בפני עדים מההיא טעמא שמחוייב שום דבר יתחייב לו שיעבוד נכסים נמי ע"י עדי מסירה"

(5) המשך מהרש"א

(א) קשיא לקושיית תוספות – אימא דקושטא דהכי הוא דמסירה בפני עדים נמי הוה ליה שיעבוד נכסים אלא דהכא בכרייתא דקתני גובה מבני חורין איירי בלא מסירה בפני עדים דאי מיירי במסירה בפני עדים תקשי להו נמי אמאי פליג בן ננס כמו שהקשו לעיל לפ"ה דליכא לתרוצי לפי רבינו תם כדלעיל כיון שאין כתוב בו שם הערב כו' דהא לפי רבינו תם איירי בשטר גמור

(ב) ומהרש"ל הגיה לקמן התוספות דצ"ל וקשה לפי הקונטרס הואיל ומוקי להאי כתיבת ערבות שהוא שטר גמור כו' – ומקשה עליו מהרש"א דהרי לרש"י לא הוה שטר גמור כיון דלא חתם שמו

סוגיא דערב חלק ד' תוספות בא"ד אי הוה קודם מתן מעות

בא"ד שהרי אי הוה קודם מתן מעות ה"ל לפרושי א"נ למכתב הערבות כו' עכ"ל פי' לדבריהם כיון דלאחר חיתום מוכח דאחר מתן מעות הוה דשלא יכלו להקדימו ל"ל למתלי דלכך נכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ ה"ל לפרושי באחר חיתום דהוה קודם מתן מעות דאז ודאי ליכא למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דלא ליגבי ממשעבדי אבל השתא דלא מפרש לית לן למתלי הא דנכתב אחר חיתום אלא משום דהוה אחר מתן מעות דהכי מוכחא מילתא טפי א"נ דלית לן למתלי כלל שנכתב אחר חיתום משום דלא ליגבי ממשעבדי דא"כ אכתי ה"ל למכתב קודם חיתום אני פלוני ערב בלא וי"ו דלא קיימי עדים עליה ולא הוה גבי ממשעבדי כדאמר התם בהדיא ומדלא כתבו אלא אחר חיתום לית לן למיתלי אלא דהוה אחר מתן מעות ומהרש"ל נדחק בכל זה וכוונתו אינו מבוררת לן ודו"ק:

(1) המשך תוספות כמבואר במהרש"א

(א) לשיטת רש"י דמשנה דערב איירי בשטר גרוע דלא חתם שמו יש לפרש בפשיטות דלהכי נקט "אחר חיתום שטרות" (הגם דבקודם חיתום נמי פליגי אי הויה הודאה) לפי דקודם חיתום אין רגילות לכתוב לשון גרוע אבל לאחר חיתום רגילות הוא לכתוב לשון גרוע בשטר משום שההלואה כבר נעשית

(ב) ברם לשיטת רבינו תם ליכא לפרושי ככה

(i) דהרי קבענו דלדיד' איירי בשטר גמור

(ii) וגם ליכא למימר דהא דנקט לאחר חיתום משום דקודם חיתום גבי לכ"ע אפי' שלא בשעת מתן מעות – דהרי קבענו לבן ננס אליבא דרבינו תם אשר אפילו בערבות אי אפשר להשתעבד אלא אם כן על אמונתו הלוהו לפני מתן מעות אבל לאחר ההלואה אי אפשר להשתעבד אפילו אם יכתוב הערב בשטר ההלואה קודם חתימת העדים שמשתעבד הוא בערבות

(ג) אלא מוכרח לרבינו תם דלהכי נקט לאחר חיתום שטרות למילף דבערבות לאחר מתן מעות איירי כמו דמפרש תנא גופי' לבסוף דהיינו טעמא דלבן ננס פטור משום "שלא על אמונתו הלוהו" – דבערבות לפני מתן מעות רגילין למיכתב לערבות מקודם חיתום שטרות ומסתבר דהיינו טעמא דלא אקדומי' במקרה זה משום דבערבות אחר מתן מעות איירי

(ד) קשיא – מלשונו של תנא אין להוכיח דאיירי לאחר מתן מעות – דהרי נוכל למיטעי ולמימר דהיינו טעמא דלא הקדימו לערבות לפני חיתום שטרות מפני שכיוונו לעשותו ערבות בעל פה (כיון דלא חתימי עדים על הערבות) כדי דלא ליגבי מלוה ממשעבדי דערב

(ה) תירוץ – לית לן למיטעי ככה דאלו כן הוה לי' לתנא לפרושי דבמשנה איירי בלפני מתן מעות דאז הוה ידעינן בבירור דכדי דלא למיגבי ממשעבדים לא הקדימו לערבות לפני חיתום שטרות – אבל השתא דלא מפרש ככה מוכחא מילתא טפי דקתני "אחר חיתום שטרות" למילף דאיירי לאחר מתן מעות

(ו) תירוץ אי נמי – אין לתלות שנכתב השטר לאחר החיתום כדי שלא ישתעבדו נכסים לערבות – דאם כן הוה ליה למיכתב אני ערב בלא וא"ו ולא הוה ליה למיכתב "ואני ערב" דהיכא דלא כתב וא"ו לא קיימי העדים עליה אלא מלתא באפי נפשה הוא כמבואר במסכת בבא בתרא דף קעו.

סוגיא דערב חלק ה' תוספות בא"ד ורבינו תם הביא

בא"ד ורבינו תם הביא כו' דר"י וריש לקיש איירי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכן דפריך במה נתחייב כו' עכ"ל יש לדקדק דכיוצא בזה מתלמוד שלנו איכא לאוכחא כפי' רבינו תם ממאי דמותבינן לריש לקיש ממתני' דפסקה עמו לזון כו' ומההיא דכתב לכהן כו' דאיירי בהו שלא נתחייב להן מעולם אלא שעכשיו נתחייב להן והיינו כפי' רבינו תם וכ"ה הראיה ברי"ף והרא"ש מתוך שמעתין ואפשר דהתוס' לא ניחא להו בהך ראייה משום דאיכא למדחי ולדחוקי בהך דפסקה עמו כו' ובהך דכתב לכהן כו' דמטעם הודאה הוא דאע"ג דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל מלשון הירושלמי במה נתחייב זה לזון כו' בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב כו' משמע דמטעם שיעבוד נגעי בה ודו"ק:

(1) המשך תוספות – ורבינו תם הביא ראייה לדבריו בחלק ג' (דר' יוחנן וריש לקיש עסקי בכה"ג שלא נתחייב לו קודם לכן) מירושלמי דפריך במה נתחייב זה לזון את בת אשתו לא כן אמר ר' יוחנן וריש לקיש הכותב שטר חוב לחבירו בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב אינו חייב לו כלום – ואף על פי שלפי הירושלמי קשה דר' יוחנן אדר' יוחנן אין לחוש דבכמה דוכתי פליג אגמרא שלנו

(2) מהרש"א

(א) קשיא – אף מגמרא שלנו איכא לאוכחא כפי' רבינו תם ממאי דמותבינן לריש לקיש ממתני' דפסקה עמו לזון כו' ומההיא דכתב לכהן כו' דאיירי בהו שלא נתחייב להן מעולם אלא שעכשיו נתחייב להן והיינו כפי' רבינו תם וכ"ה הראיה ברי"ף והרא"ש מתוך שמעתין

(ב) תירוץ – אפשר דהתוס' לא ניחא להו בהך ראייה מגמרא שלנו משום דאיכא למדחי ולדחוקי בהך דפסקה עמו כו' ובהך דכתב לכהן כו' דמטעם הודאה הוא דאע"ג דלא נתחייב מעולם הודאת בעל דין כמאה עדים דמי אבל מלשון הירושלמי במה נתחייב זה לזון כו' בחזקת שהוא חייב ונמצא שאינו חייב משמע דמטעם שיעבוד נגעי בה

דף קב:

סוגיא דקנו מידו חלק ג' דברים הללו ניתנו ליכתב

[דף קב עמוד ב] תוספות בד"ה ניתנו לכתוב כו' מש"ה ניתנו לכתוב דכי קנו מידו דמי כו' הא מדעת שניהם כו' עכ"ל אין זה כפרש"י דלפירושו אפילו אם רוצים שניהם לכתוב אין יכולין לכתוב כמ"ש הרא"ש ע"ש:

(1) ניהדר לגמרא דעסקינן בה בחלק א' דסוגיא דקנו מידו – גופא אמר רב גידל אמר רב כמה אתה נותן לבנך כך וכך וכמה אתה נותן לבתך כך וכך – עמדו וקידשו – קנו – הן הן דברי פסיקתא הנקנים באמירה

(2) גמרא – אמר רב אשי דברים הללו לא ניתנו ליכתב

(3) רש"י – דברים הללו לא ניתנו ליכתב אפילו מדעת שניהם כדי שלא יגבה ממשעבדי שלא כדין – וכעין זה מפרשי תוספות חוץ מהא דנייתי בסמוך אשר לתוספות מיהו כותבין כשאומר לו לכתוב

(4) המשך דגמרא – קשיא – קתני דאין כותבין שטרי אירוסין ונשואין אלא מדעת שניהם הא מדעת שניהם כותבין מאי לאו שטרי פסיקתא

- (5) המשך תוספות – קשיא על קושיא דגמרא – דלמא הכי קתני בברייתא "הא מדעת שניהם כשאומר לו לכתוב כותבין" – אבל בסתמא אין כותבין – ורב אשי נמי לא אמר דלא ניתנו ליכתב אלא בסתמא
- (6) מהרש"א – אין זה כפרש"י דלפירושו אפילו אם רוצים שניהם לכתוב אין יכולין לכתוב כדי שלא יגבה ממשעבדי שלא כדין כמ"ש הרא"ש

סוגיא דקנו מידו חלק ד' תד"ה הכי במאי עסקינן בשקנו מידו

בד"ה הב"ע בשקנו מידו ה"מ לשנויי בדכתב לה כו' עכ"ל ר"ל דאימא מסתמא לא ניתנן לכתוב דלאו כי קנו מידו דמי אלא בשכתב לה מדעתיה דומיא דמשני בקנו מידו ואיצטריך ליה למתני בשכתב לה דדומיא דהכי בבתו לא גבי ממשעבדי אפילו בכתב לה משום דאימא צררי אתפסה כדמסיק לפי שינויא דקנו מידו ודו"ק:

- (1) ניהדר לחלק ג' לשיטת רב אשי דדברים הללו לא ניתנו ליכתב
- (2) המשך דגמרא
- (א) קשיא – תפשוט מהא דקתני מתו בנותיהן דבעלים ניזונות מנכסים בני חורין והיא בת אשתו ניזונת מנכסים משועבדים מפני שהיא כבעלת חוב
- (ב) תירוץ – הכא במאי עסקינן בשקנו מידו ולכן (כמבואר בסוגיא דקנו מידו חלק א' דכשקנו מידו אלים טפי אפילו מכתובה) גובה בת אשתו מנכסים משועבדים הגם דלא ניתנו ליכתב – מה שאין כן בנות בעלים דכיון דאיתנהו בתנאי ב"ד אימר צררי אתפסיהו
- (3) תוספות – הכא במאי עסקינן בשקנו מידו – הוה מצי לשנויי בדכתב ליה
- (4) מהרש"א לביאור תוספות – רצונם לומר דאימא דצודק רב אשי דמסתמא לא ניתנן לכתוב דלאו כי קנו מידו דמי אלא בשכתב לה מדעתיה (לפי שיטת תוספות בחלק ג') דומיא דמשני בקנו מידו – דאף אלו הוי מתרצי ככה לא הוי קשה לן הא דבנות בעלים אינן גובין ממשעבדי דהוינו מיישבים אשר בשכתב לה גם כן לא גובין בנות בעלים ממשעבדי משום דאימא צררי אתפסיהו כדמסיק לפי שינויא דקנו מידו

סוגיא דקנו מידו חלק ה' תוספות בא"ד הפקחין

בא"ד הפקחין היו כותבין מדקתני כתיבה ש"מ בעי כתיבה דלא קני באמירה כו' עכ"ל רצונם לומר דלא קני באמירה אפילו לגבות מן המחוררין דליכא למימר בכותבים קתני אף ממשועבדים ובאמירה מבני חרי דהא לא קתני הכא גבי פקחין ממשועבדים אבל מרישא דפריך לקמן דקתני ניזונות מנכסים משועבדים יש לבעל דין לחלוק לפי פירושם מאי פריך דאימא בכותבין גבי ממשעבדי ובאמירה לא גבי ממשעבדי אבל מבני חרי מיהא גבי ולזה הוצרכו לדחוק דהכי פריך דס"ד כיון דבמתני' לא הוזכר מבני חרי אלא ממשעבדי ע"כ דהיינו משום דרגילות לכתוב כל שעה משום דלא קני כלל באמירה והמתרץ השיב לו בקנו מידו דכך אירע לה אבל אי הוה איירי בכתיבה היו תולין ברגילות כך ולכך לא כתבו כאן לפי רבינו תם ורבינו חננאל דה"ה דה"מ לשנויי בכתב לה כמ"ש לעיל ודו"ק:

- (1) ניהדר לחלק ג' וחלק ד' דקבענו דלשיטת רש"י ותוספות במילתיה דרב אשי "דלא ניתנו ליכתב" – בדמקשי לרב אשי מן מתו בנותיהן במשנה דידן – במקום לשנויי דאיירי בשקנו מידו הוה מצי לשנויי דאיירי בדכתב לה
- (2) רבינו חננאל ורבינו תם מפרשים לסוגיין ככה כמבואר במהרש"א
- (א) "לא ניתנו ליכתב" דרב אשי משמעו שאף בלא כתיבה תקנו לה קנין לגבות מן המחוררין

- (ב) איתיביה מסיפא דמשנה – הפיקחין היו כותבין מדקתני כתיבה ש"מ דלא קני באמירה בלא כתיבה אפילו לגבות מן המחוררין – דאין לתרץ לרב אשי דהני פיקחין היו כותבין למיגבה ממשעבדי ובאמירה גובה מיהת מבני חרי – דהא בסיפא לגבי פיקחין לא קתני ממשועבדים
- (ג) מתרצין לקושיא מפיקחין באופן שאינה מעניננו
- (ד) ושוב מקשי תא שמע מרישא (מבבא דמשנה לפני פיקחין) במתו דבת אשתו ניזונת מנכסים משועבדים – שים לב דברי שא לא קתני כתיבה ברם מקשה נוקט דכיון דקתני דגובה ממשעבדי מוכרח דכתב ומשמע לי' דאי לא כתב לא גובה אפילו מבני חרי
- (3) תוספות כמבואר במהרש"א
- (א) קשיא לקושיא דגמרא מרישא דמשנה – מהיכי תיתי למקשה דאי לא כתב לא גובה אפילו מבני חרי
- (ב) תירוץ בדוחק
- (i) מקשי לרב אשי דכיון דבמשנה הוזכר משעבדי ולא הוזכר בני חרי ולא הוזכר נמי כתיבה דלכאורה אי לאו דכתב לא גבי ממשעבדי – לכאורה מסתבר דלא הוצרך לזכור כתיבה דכך הוא רגילות כל שעה לכתוב לה משום (דלא כרב אשי) בלאו כתיבה אינה גובה אפילו מבני חרי
- (ii) ומשני דלעולם צודק רב אשי דלא הוזכר כתיבה כיון דגובין מיהת מבני חרי באמירה ליכא רגילות למיכתב ואל תיקשי דאם כן האיך גובה ממשעבדי דתריץ דאירע הדבר שקנו מידו ולא דאיכא רגילות לקנות מידו דהרי אליבא דרב אשי גובה מבני חרי אפילו בלא כתב ולא קנו מידו
- (4) המשך מהרש"א – ולכך לא כתבו כאן לפירוש רבינו תם ורבינו חננאל "דהוא הדין דהוי מצוי לשנויי בדכתב לה" דאז יכולין למיטעי ולמימר דברגילות כותבין כדי למיגבה מבני חרי

סוגיא דקנו מידו חלק ו' תוספות ד"ה אימור צררי

בד"ה אימור צררי כו' דאיצטריך טעמא לפי שאין כתובין היכא שהודה האב כו' עכ"ל וטעמא דצררי איצטריך דאפילו בקנו מידו לא גבי ממשעבדי וק"ל:

דף קג.

תוספות ד"ה שיפוצא

[דף קג עמוד א] בד"ה ה"ג שיפוצא מאי ושם דבר הוא כלומר מהו שתשפץ כו' עכ"ל דמפרש"י חזקה בדקיה נראה דגרסינן שפצה מאי דמבעיא ליה אם בדיעבד כבר שפצה ותקנה מאי וא"כ בבנתה כבר נמי ה"מ למבעי הכי ולזה כתבו התוספות דמדינא ולכתחלה קמבעיא ליה דאע"ג דלא תוכל לבנותו היכא שאין הבית בעין מהו שתוכל לשפץ כיון דעדיין הבית ששיעבוד דירתה עליו הוא בעין וגרסינן שיפוצא שהוא שם דבר ולא שפצה וכן מוכיח לשון הרי"ף והרא"ש שיפוצא מאי תיקו הלכך לא תשפץ עכ"ל וק"ל:

תוספות ד"ה ברכת הבית מרובה

בד"ה ברכת הבית ברובה כו' נר לא' נר לק' וכל כה"ג אין נותנין עכ"ל ודקאמר וליתבו לה לפי ברכת הבית ה"נ היינו פת ומלבושים וכ"ה במרדכי ע"ש:

(1) משנה – אלמנה שאמרה אי אפשי לזוז מבית אבא יכולין היורשין לומר לה אם את אצלנו יש לך מזונות ואם אין את אצלנו אין לך מזונות

(2) גמרא – וליתבו לה כי יתבה התם – מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא ברכת הבית ברובה

- (3) תוספות – ברכת הבית ברובה – פי' רבינו חננאל כגון הא דאמרינן נר לאחד נר למאה וכן כל כהאי גוונא אין נותנין
- (4) המשך דגמרא – קשיא – וליתבו לה לפי ברכת הבית
- (5) מהרש"א
- (א) קשיא – הרי זה עכשיו קבענו אשר הוצאותיה עולות ביותר כשאינה יושבת אצלם בצוותא
- (ב) תירוץ – מקשין לגבי פת ומלבושים אשר לא שייך בהו נר לאחד נר למאה

דף קג:

תוספות ד"ה אותו היום

[דף קג עמוד ב] בד"ה אותו היום כו' שהיו קורין אותו רבינו הקדוש כו' י"ל קדושה בכלל עכ"ל וכמסקנא דלעולם לא תיפוך וק"ל:

- (1) גמרא כמבואר ברש"י
- (א) קשיא – הא הוה ר' חייא ולמנייה רבי ראש ישיבה
- (ב) תירוץ – ר' חייא נח נפשי' מקמי' דרבי
- (ג) קשיא – והאמר ר' חייא אותו יום שמת רבי בטלה קדושה ומוכרח דנח נפשי' דרבי מקמי' דר' חייא
- (ד) איבעית אימא איפוך ור' חייא הוא דנח נפשי' מקודם ורבי הוא דאמר שאותו יום שמת ר' חייא בטלה קדושה
- (ה) איבעית אימא לא תיפוך ורבי נח נפשי' מקמי' דר' חייא ולא מניי' רבי לר' חייא מטעם אחר שאינה מעניננו
- (2) תוספות יבואר במהרש"א
- (א) קשיא – והא תניא במסכת סוטה דמשמת רבי בטלה ענוה ויראה
- (ב) תירוץ – יש לומר קדושה בכלל
- (3) מהרש"א
- (א) מקשי דבהך דמסכת סוטה מבורר דאיירי ברבי וקתני דכשמת רבי בטלה ענוה ויראה ולא כתיב בי' דבטלה קדושה כשמת רבי ולכאורה מוכרח אשר תיפוך ורבי הוא דאמר דכשמת ר' חייא בטלה קדושה
- (ב) תירוץ – לעולם לא תיפוך ואכן על רבי אמרו דכשמת בטלה קדושה ובהך דסוטה קדושה בכלל ענוה ויראה הוי

תוספות בא"ד והר"ח חיים כהן

בא"ד והר"ח חיים כהן כו' היינו קדושת כהונה כו' עכ"ל דהשתא ניחא דלא חשיב התם נמי בטלה קדושה דבענין אחר איירי לענין קדושת כהונה שבאותו יום אבל בטלה ענוה ויראה דקאמר היינו מדות היראה וענוה קאמר וק"ל:

- (1) המשך תוספות – והרב רבי חיים כהן היה אומר אילמלי הייתי כשנפטר רבינו תם הייתי מטמא לו דהאי בטלה קדושה דקאמר הכא היינו קדושת כהונה

2) מהרש"א – כיוונו תוספות לתרץ דלעולם לא תיפוך ורבי הוא דנח נפשי' מקודם ובטלה קדושה דסוגיא דידן לאו על מדת רבי קאי אלא דבטלה קדושת כהנים ליום שמת רבי – משא"כ במסכת סוטה אשר אכן ענווה ויראה הן הן מדות שבטלו בדנח נפשי' דרבי ומדת קדושה אין הכי נמי דלא בטלה בדנח נפשי'

דף קד.

תוספות ד"ה ומרתא בת ביתוס

[דף קד עמוד א] בד"ה ומרתא בת כו' אבל לר"מ דמפסדה כו' אין חילוק בין תוספת למנה ומאתים דלפום גמלא כו' עכ"ל צ"ע לדבריהם דמ"מ אכתי אביי דפריך הכי ולא אסיק אדעתיה הא דלפום גמלא שיחנא ע"כ דליתא הך פירכא לבר קפרא דאימא בר קפרא בין לחכמים ובין לר"מ קאמר דתוספת אית לה ומרתא בת בייתוס ועניות שוות לענין כתובה דאורייתא אבל ה"ל לאביי למפרך מאלמנה דכתובתה מנה כ"ה שנים ובתולה דכתובתה מאתים כ"ה שנים כמ"ש התוס' דהא ודאי קושיא היא למאי דלא אסיק אדעתיה הא דלפום גמלא שיחנא ויש ליישב בדוחק כמ"ש בסוף דבריהם דדומה לו לאביי ודבר פשוט הוא לו דלא קאי בר קפרא אלא ארבנן דקאי אפיסקא דחכמים אומרים וא"כ שפיר פריך הך פירכא לר"מ גם לבר קפרא ודו"ק:

(1) משנה כמבואר ברש"י

(א) ר' מאיר – כל זמן שאלמנה בבית אביה והיורשים זנוה שם הרי היא גובה כתובתה לעולם כשתרצה – כל זמן שהיא בבית בעלה גובה כתובתה עד כ"ה שנים שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה מנכסי יתומים לתת לחם ומלח לשכניה

(ב) לחכמים לאו בהטבה תליא מילתא אלא במחילה – ובבית בעלה לא מחלה בכ"ה שנים אבל בבית אביה מחלה בכ"ה שנים

(2) גמרא בעמוד ב' – לבר קפרא לא שנו במשנה דביותר מכ"ה שנים לית לה אלא למנה מאתים אבל תוספת יש לה לעולם – לר' יוחנן ביותר מכ"ה שנים אפילו תוספת אין לה

(3) גמרא בעמוד א'

(א) קשיא דאביי – עניייה שבישראל דמפסדה תוספת בכ"ה שנים ומרתא בת בייתוס דמפסדה תוספת בכ"ה שנים בתמי' – הרי אינן שוות בתוספת והפסידן אינן שוות

(ב) תירוץ דרב יוסף – לפום גמלא שיחנא ומפרש רש"י לפי עשרה טובתה

(4) תוספות

(א) שיטת רבי דבעל התוספות – קשיא דאביי ליתא אליבא דבר קפרא דאמר תוספת יש לה לעולם דמה לי דענייה ועשירה אינן שוות בתוספת כיון דעל כל פנים אינן מפסדות כלום – ולא מקשה אביי אלא אליבא דר' יוחנן דאמר דאפילו תוספת אין לה בכ"ה שנים ומפסדות הגם דענייה ועשירה אינן שוות בתוספת

(ב) שיטת בעל התוספות

(i) בר קפרא אמר למילתי' דיקא אליבא דרבנן ושפיר מקשה אביי קושייתו לבר קפרא אליבא דר' מאיר – והיינו טעמא

(1) דלרבנן דאית להו דבמחילה תליא מילתא ואמרי "גובה כתובתה בבית אביה עד כ"ה שנים והואיל ושהתה כל כך מחלתה" שפיר אמר בר קפרא דדוקא מנה ומאתים מחלה אבל תוספת דהויא כמו מתנה בעלמא לא מחלה

(2) אבל לר' מאיר דבטובתה תליא מילתא ניחא לי' בר קפרא דמפסדה נמי תוספות משום שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובה – ומצד לפום גמלא שיחנא לא איכפת לי' לר' מאיר דאין ענייה ועשירה שוות בהן להפסד – אבל אביי לא נודע לי' הך סברא דלפום גמלא שיחנא ולכן הקשה קושייתו אף לבר קפרא אליבא דר' מאיר

(3) דאי לא תימא הכי – אלא אדר' מאיר נמי קאי בר קפרא מחמת דלית לי' "לפום גמלא שיחנא" ולכן איכפת לי' הא דענייה ועשירה מפסידות הגם דאינן שוות – תיקשי לי' דאף לגבי מנה ומאתים מפסדות אלמנה ובתולה תרוייהו בכ"ה שנים הגם דאינן שוות דאלמנה כתובתה מנה ובתולה כתובתה מאתים

(5) מהרש"א

(א) קשיא לשיטת בעל התוספות – קבענו דכשהקשה אביי קושייתו אכתי לא נודע לי' לפום גמלא שיחנא ומסתבר דנקט אשר בר קפרא אמר למילת' אף לר' מאיר ולכן צודק רבי דלא הקשה אביי קושייתו אלא לר' יוחנן – שים לב בדרך אגב דלמסקנא זו אכתי נשאר בקושיא דהוה לי' לאביי להקשות לבר קפרא אליבא דר' מאיר הא דאלמנה ובתולה אינן שוות להפסד גבי מנה ומאתים כמבואר לעיל

(ב) תירוץ – בעל התוספות נקט דקאי בר קפרא ארבנן ולא אר' מאיר לאו משום דר' מאיר אית לי' לפום גמלא שיחנא אלא משום דבגמרא קבעו מילת' דבר קפרא לאחר דשקלי וטרי בדברי רבנן ומסקי דהלכה כרבנן – וכעין זה הוסיפו תוספות בסוף דבריהם "ודומה לי דבר פשוט דאליבא דרבנן קאי לקמן דכולה סוגיא דלקמן מיירי אליבא דרבנן" – וכיון דאביי לא אסיק אדעת' לפום גמלא שיחנא ולא אמר בר קפרא למית' לר' מאיר שפיר הקשה אביי לר' מאיר גם לבר קפרא

תוספות ד"ה היכי דמי

בד"ה ה"ד אי דלא נקיטא כתובה כו' תימא אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' עכ"ל יש לדקדק אמאי לא דקדקו התוספות כך לעיל מיניה אהא דקאמר אי לא נקיט שטרא במאי גבי אמאי לא דייק כמו כן במתני' כו' ויש ליישב דלעיל ניחא דלא רצה לדייק הכי ממתני' אליבא דמאן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום וכתובה מעשה ב"ד הוא אבל הכא בגרושה דמדייק הכי אכתובה והיינו משום דאליבא דרב קיימינן הכא דלית ליה הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום קשה להו שפיר אמאי לא דייק הכי אמתני' בכתובה ותירצו דמתני' איכא לאוקמא לרב בעידי מיתה כדאמרינן ס"פ הכותב אבל גרושה לא תגבה בעידי גרושין אלא בגט בידה כדאמרינן נמי התם וכתובה דקאמר הכא לאו דוקא אלא גיטא וק"ל:

(1) המשך דגמרא כמבואר ברש"י

(א) אמר רב יהודה אמר רב לא שנו דאלמנה לא גביא כתובתה אלא עד כ"ה שנים אלא שאין שטר כתובה יוצא מתחת ידיה – אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידיה גובה כתובתה לעולם שאלו מחלתה היתה מוסרת להם שטר הכתובה

(ב) קשיא מברייטא דבעל חוב – מתיב רב ששת בעל חוב גובה שלא בהזכרה (אם שתק כ"ה שנים ולא מיחה על חובו לא הפסיד בכך) – היכי דמי אי דלא נקט שטרא במאי גבי אלא דנקיט שטרא ובעל חוב הוא דלא הפסיד דלאו בר אחולי הוא הא אלמנה אחילתא אף על גב דשטר כתובה יוצא מתחת ידיה

(ג) תירוץ – לעולם אימא לך דאלו נקיטא אלמנה שטר כתובה גביא לעולם כרב – והכא בדלא נקיט בעל חוב שטרא איירי הלכך דווקא בעל חוב גובה הא אלמנה דלא נקטא שטרי אחילתה ודקשיא לך במאי גבי בעל חוב תריץ דאיירי כשחייב מודה

(ד) קשיא מברייטא דגרושה – גרושה הרי היא כבעל חוב (לגבות לעולם שלא בהזכרה דוודאי לא מחלה) היכי דמי אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא אלא דנקיטא כתובה וגרושה היא דלאו בת אחילה היא הא אלמנה אחילתא אף על גב דשטר כתובה יוצא מתחת ידיה

(ה) תירוץ – לעולם אימא לך דאלו נקיטא אלמנה שטר כתובה גביא לעולם כרב – והכא בדלא נקיטא גרושה כתובה איירי הלכך דווקא גרושה הא אלמנה דלא נקיטא שטרי אחילתה ודקשיא לך במאי גביא גרושה תריץ דאיירי כשחייב מודה

(2) תוספות

(א) קשיא – כמו דמדייקי בגמרא מברייתא דגרושה להקשות לרב – למה לא דייקי כן ממשנה דידן גופה באלמנה שלא שהתה כ"ה שנים אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא אלא בנקיטא כתובה וקתני דאלו שהתה כ"ה שנים מחלה ותיפשוט שלא כרב

(ב) תירוץ – אמתניתין ליכא למיפרך דאיכא למימר דמתני' איירי בדלא נקיטא כתובה ועד כ"ה שנים גביא בעדי מיתה דהרי אליבא דרב קיימא ולדידיה אלמנה גביא בעדי מיתה – אבל בברייתא דגרושה מוכרח דנקיטא שטר כתובה ולכן מקשי שפיר לרב גרושה היא דלאו בת אחולי היא הא אלמנה אחילתא אף על גב דנקיטא שטר כתובה

(3) מהרש"א

(א) קשיא – אמאי לא הקשו תוספות קושיתיהו לעיל בדמקשי מברייתא דבעל חוב ככה – "כמו דמדייקי בגמרא לגבי בעל חוב – למה לא דייק כמו כן במתניתין גופה באלמנה שלא שהתה כ"ה שנים אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא אלא בנקיטא כתובה – וקתני דמחלה בכ"ה שנים ותיפשוט שלא כרב"

(ב) תירוץ

(i) לעיל דאיירי בבעל חוב ומקשי בעל חוב במאי גבי לא רצו תוספות למידק במשנה לגבי אלמנה "אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא" דיכול להיות דגמרא אזלא נמי אליבא מאן דאמר הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ודוקא בעל חוב בעי שטרא מה שאין כן אלמנה דכתובה מעשה ב"ד הוא ולכן (שלא כבעל חוב) גביא אף בדלא נקיטא כתובה ודוקא בדלא נקיטא שטר כתובה מחלתה בכ"ה שנים וניחא לרב

(ii) מה שאין כן בדעסקי גמרא בברייתא דגרושה ומקשי "גרושה אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא אלא לאו דנקיטא כתובה וכו'" לכאורה מוכרח דמקשה ככה מחמת דאליבא דרב קיימין ורב לית לי' "הטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום" – ולכן מקשי תוספות שפיר למה לא הקשו לרב במשנה לגבי אלמנה גופה אי דלא נקיטא כתובה במאי גביא כיון דרב לית לי' "הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום" אלא בדנקיטא כתובה ואפילו הכי בכ"ה שנים מחלה שלא כרב

(iii) ותירצו תוספות דהגם דרב לית לי' "הטוען אחר מעשה בית דין לא אמר כלום" מכל מקום אית לי' דאלמנה גביא מנה ומאתים בעדי מיתה ולכן לרב לית להקשות מידי ממשנה דידן דאכן לא מחלתה אלא בדגביא בעדי מיתה אבל בדגביא בשטר כתובה לא מחלתה – מה שאין כן גרושה דלא גביא מנה ומאתים אלא בגט ("כתובה" דקתני בברייתא לגבי גרושה לאו דוקא אלא גיטא) ולא סגי בעדי גירושין

תוספות ד"ה אמר רב הונא

דף קד עמוד ב] בד"ה אמר רב הונא כו' ומאי ראייה היא משום שטר כתובה הואיל ואינה גובה בה לרב עכ"ל ע"כ כיון דמתני' איירי שאין כתובה בידה וחייב מודה הא דקאמר הכא יש לה תוספת איירי נמי בכה"ג אפילו אין כתובה בידה אלא דחייב מודה למאי דמסיק רב ס"פ הכותב דבין באלמנה ובין בגרושה לא תגבה בשטר כתובה אלא תוספת אבל מנה ומאתים לא תגבה בשטר כתובה כלל אלא באלמנה בעדי מיתה ובגרושה בגט וכמ"ש התוספות לעיל מאי איכפת לן לעיל בשטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים כיון דאינה גובה בה לרב ולענין תוספת דגובה בשטר כתובה ליכא לאוקמא לא שנו דלעיל דהא קאמר רב הכא דישי לה אפילו אחר כ"ה שנים דלא איירי מתניתין כלל בתוספת ומהרש"ל הגיה

בתוס' הואיל וגובה בה לרב עכ"ל ואולי דכוונתו הואיל וגובה תוספת לרב בכתובה אם כן אין ראיה משטר כתובה בידה לענין מנה ומאתים ואין זה מוכרח דאימא היכא דלית לה תוספת קאמר אבל הדברים ברורים כמ"ש בלי מחק והגה"ה ודו"ק:

(1) תוספות כמבואר במהרש"א

- (א) קבענו בדדף קד עמוד א' אמר רב יהודה אמר רב דהא דקתני במשנה דמחלה אלמנה לכתובה לאחר כ"ה שנים איירי בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידי' וחייב מודה אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידי' גובה לעולם – ומפרש רש"י שאלו מחלתו היתה מוסרת להם שטר הכתובה
- (ב) בעמוד ב' אמר רב הונא אמר רב דמשנה לא איירי בתוספת – מחמת דתוספת גביא לעולם אף בשאין שטר כתובה יוצא מתחת ידה וחייב מודה
- (ג) רב מסיק בסוף פרק הכותב דבין אלמנה ובין גרושה גובה בשטר כתובה דוקא תוספת – אבל אלמנה גובה מנה ומאתים דוקא בעדי מיתה וגרושה גובה מנה ומאתים דוקא בגט
- (ד) קשיא לרב – במילתי' למשנה בעמוד א' מאי איכפת לי' שטר כתובה במשנה ("מאי ראי' הוא") דהרי מנה ומאתים אינה גובה בשטר לרב ובתוספת קבענו דלא איירי בה משנה כלל

(2) המשך מהרש"א

- (א) מהרש"ל הגיה בתוס' הואיל וגובה בה לרב ואולי כוונתו דלא כיוונו תוספות כלל להך דרב בפרק הכותב אלא מקשי דהואיל שגובה תוספת לרב בכתובה אם כן אין ראיה משטר כתובה בידה דלא מחלה מנה ומאתים דיכול להיות דהיינו טעמא דלא מסרה לכתובה כדי לגבות בה תוספת
- (ב) קשיא – אין זה מוכרח דאימא היכא דלית לה תוספת קאמר דבכה"ג ראי' מהא דלא מסרה שטר כתובה

הדרך עלך הנושא